

Meerjarenvisie fyto sanitair beleid bloembollensector

Op verzoek van het sectorplatform bloembollen opgesteld door
Pieter Oosterveld

Bennekom, september 2016

INHOUD

	bladzijde
1. VOORWOORD	3
2. INLEIDING	4
3. DE BLOEMBOLLENSECTOR	5
4. KWALITEIT EN ZIEKTEN	7
5. DE MARKT	8
6. DE POSITIE EN DE ROL VAN DE OVERHEID	9
7. PRODUCTZEKERHEID	10
8. EXPORT	13
9. KENNIS	15
10. DRAAGVLAK	16
11. MEERJARENVISIE	18
12. AANBEVELINGEN	19
BIJLAGE: lijst van personen met wie is gesproken	20

1. VOORWOORD

Het Sectorplatform Bloembollen verzocht mij een meerjarenvisie fyto­sanitair beleid voor de bloembollensector op te stellen. De motivering van de opdracht luidt:

Het Sectorplatform Bloembollen ziet diverse ontwikkelingen, die kansen bieden voor de bloembollensector, maar tegelijkertijd ook bedreigingen. Kansen liggen er in diverse markten met een toenemende vraag; nationaal, interregionaal en wereldwijd. Bedreigingen zijn er onder meer op fyto­sanitair gebied. Het Sectorplatform Bloembollen wil de kansen en bedreigingen samengebracht zien in één document, uitmondend in een meerjarenvisie met hoofdlijnen voor de realisatie daarvan, hierna te noemen meerjarenvisie.

Bij de uiteindelijke formulering van de meerjarenvisie en dan vooral bij de formulering van de hoofdlijnen van de realisatie zal een afweging moeten worden gemaakt tussen het theoretisch ideale en het hoogst haalbare. Aanvullend wordt gevraagd aandacht te geven aan de bestaande kennis bij ondernemers en gewenst onderzoek in de toekomst.

Ik heb gesprekken gevoerd met een groot aantal personen uit de sector en met enkele 'buitenstaanders' om inzicht te krijgen in de problematiek en om oplossingsrichtingen te toetsen (zie bijslage).

Ik bedank iedereen voor de bereidheid mij te woord te staan en van gedachten te wisselen en Patricia Elings, Anthos, voor het verzorgen van de vormgeving.

Ik hoop en verwacht, dat de conclusies en aanbevelingen in deze meerjarenvisie benut worden ten gunste van de bloembollensector en de individuele ondernemers.

Pieter Oosterveld

Bennekom, september 2016

2. INLEIDING

In het kader van deze meerjarenvisie wordt onder fyto-sanitair beleid verstaan het beleid dat is gericht op de beheersing van bestaande ziekten en de voorkoming van besmetting met nieuwe ziekten.

Samengevat wordt tijdens de gevoerde gesprekken het belang van een meerjarenvisie fyto-sanitair beleid als volgt omschreven:

- a. Het is goed een meerjarenvisie te ontwikkelen ten behoeve van de gehele sector om structureel te werken aan continuïteit van productie en afzet;
- b. Een meerjarenvisie is nodig om onze producten te kunnen afzetten naar landen buiten de EU;
- c. Met een meerjarenvisie kunnen we werken aan meer structuur in beleid en regels minder complex maken.

3. DE BLOEMBOLLENSECTOR

Deze meerjarenvisie is opgesteld op verzoek van de sector. De lezers zijn dus ingewijden, zodat een beschrijving van de sector niet nodig is. Wel interessant is om enkele ontwikkelingen en typeringen op een rij te zetten, die uit de interviews naar voren zijn gekomen.

Ontwikkelingen

- a. De bloembollensector is van oudsher een sterke, innovatieve sector en Nederland is daarin wereldmarktleider.
- b. Vooral de export naar derde landen (landen buiten de EU) blijft groeien.
- c. Er is sprake van toenemende concurrentie van productie in en export vanuit andere landen.
- d. De droogverkoop vertoont krimp en de afzet naar de broei groeit.
- e. De Nederlandse bloembollen werden tot niet zo lang geleden vrijwel blindelings geaccepteerd als 'goed'. Met Japan als voorloper is gebleken, dat importerende derde landen steeds meer eisen stellen en garanties vragen.
- f. Dat importerende landen 'het lef' hebben om eisen te stellen aan Nederlandse bloembollen leidt nog steeds tot verontwaardiging bij diverse ondernemers, vooral bij de kwekers.
- g. In toenemende mate ontwikkelen derde landen een fyto-sanitair (deels politiek bepaald) beleid, dat niet overeenstemt met het fyto-sanitair beleid van de EU. De in Nederland geldende regels voor de kwaliteitskeuringen sluiten onvoldoende aan op deze ontwikkelingen.
- h. Derde landen verklaren ziekten, die binnen de EU tot de categorie kwaliteitsziekten behoren, regelmatig tot quarantaine ziekten.
- i. Derde landen passen steeds meer geavanceerde methoden toe bij importinspecties, waarmee de eventuele aanwezigheid van ziekten en plagen sneller en nauwkeuriger wordt aangetoond.
- j. De toets methoden worden steeds specifiek en nauwkeuriger.
- k. Door de groei van de sector is er voor de teelt steeds meer behoefte aan 'gezonde' percelen, terwijl de beschikbaarheid daarvan afneemt.
- l. De beschikbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen neemt af waardoor de bestrijding en beheersing van ziekten en plagen steeds moeilijker wordt.

Typeringen

- a. In vergelijking met andere sectoren, zowel agrarisch als niet agrarisch, blijkt de bloembollensector nog sterk productie gericht te werken.
- b. De ondernemers zijn sterk individueel gericht bezig. Ze willen vrij zijn en niet gebonden worden aan allerlei spelregels.

- c. Gezien de ontwikkelingen is er toch ook wel behoefte aan enige sturing op hoofdlijnen op sector niveau. Echter, regulering van bijvoorbeeld productie methoden wordt afgewezen.
- d. Ondernemers kiezen voor een breed sortiment (soorten en cultivar). Ze werken niet voor een bepaalde markt, maar willen 'alle' mogelijkheden open houden.
- e. Hoewel de meeste ondernemers zich gespecialiseerd hebben in productie, handel of veredeling, zijn er ook veel ondernemers die op meerdere terreinen actief zijn.
- f. Er zijn weinig vaste afspraken (meerjarige contracten) in de afzet keten.
- g. De communicatie tussen markt en productie is beperkt.

4. KWALITEIT EN ZIEKTEN

De kwaliteit van bloembollen wordt in belangrijke mate bepaald door ziekten. Deze meerjarenvisie is beperkt tot het onderdeel ziekten. Voor zover relevant wordt met ziekten ook plagen bedoeld.

In bloembollen komen veel ziekten voor. Met de keuringen van de BKD is per ziekte bekend wat de besmettingspercentages zijn. De statistieken laten zien hoe de ziekten zich door de jaren heen ontwikkelen.

Ondernemers weten over het algemeen goed om te gaan met de bestaande ziekteproblematiek of 'er mee te leven'. Problematischer wordt het wanneer er plotseling een ziekte de kop op steekt, die nog niet eerder in Nederland is gesignaleerd. Recent voorbeeld is PIAMV in lolie: een ziekte met een explosief en onvoorspelbaar gedrag. Met PIAMV is nog eens zichtbaar geworden, dat de sector onvoldoende antwoord heeft op een plotseling opduikende ziekte.

Kwaliteitsziekten en quarantaine ziekten

Beleidsmatig wordt een onderscheid gemaakt tussen kwaliteitsziekten en quarantaine ziekten. Deze indeling is van belang voor deze meerjarenvisie.

In de EU richtlijn is duidelijk omschreven wat wordt verstaan onder quarantaine ziekten. Samengevat: quarantaine ziekten zijn ziekten die niet in een land voorkomen dan wel waarvoor een actief bestrijdingsprogramma van kracht is. Ziekten die daar niet onder vallen zijn kwaliteitsziekten.

Vooraf bij de handel naar derde landen speelt niet alleen de normstellingen een rol, maar ook de methode waarmee eventuele besmettingen worden vastgesteld. Hierover ontstaat vaak onduidelijkheid en dus discussie.

5. DE MARKT

Zoals eerder gesteld acteert de sector nog sterk productie gericht. De bollenkweker weet normaal gesproken goed wie zijn bollen afneemt, zij het dat iedere ondernemer voor eventuele restpartijen volledige handelsvrijheid claimt. Handelsbedrijven kennen ook hun afzetkanalen. Beperkt geven ze marktinformatie en wensen van klanten door aan de ondernemers in de teelt.

Er is sprake van veel onbegrip over de opstelling van derde landen en vaak wordt gezegd dat er door de Nederlands instanties te gemakkelijk wordt toegegeven aan de eisen en voorwaarden die derde landen stellen. Maar uiteindelijk zal toch duidelijk zijn dat het land en de klant bepalen wat wel en wat niet acceptabel is.

Voor de afzet binnen de EU zullen marktpartijen, zich mede baserend op het fyto-sanitair beleid van de EU en de daaruit voortvloeiende eisen in Nederland, zelf moeten reageren op de vragen vanuit de markt. Reageren op markt vragen maakt keuzes maken vroeg in de keten, ook op fyto-sanitair gebied, noodzakelijk. Voor de afzet naar derde landen is een goede samenwerking met Nederlandse overheidsinstanties noodzakelijk.

Reactie uit andere sectoren: de bloembollensector loopt een flink aantal jaren achter bij diverse andere sectoren. De groenteteelt is destijds wakker geschud door de Duitse anti-campagne over de 'wasserbombe'. De sector heeft daar collectief en met succes op gereageerd. De aardappelsector kreeg begin jaren 90 van de vorige eeuw te maken met de actie 'gifpieper'. Nadat de weerstand in de sector was overwonnen, gingen de voormannen in gesprek met de actiegroep. Dit leidde tot goede afspraken. Zo zijn er nog diverse andere voorbeelden te noemen met als conclusie: verzet leidt tot niets en een proactieve opstelling geeft resultaat. Dat resultaat bereik je alleen als gezamenlijke sector.

6. DE POSITIE EN DE ROL VAN DE OVERHEID

Op fytosanitair gebied heeft de overheid een regelgevende en controlerende taak. Richtlijnen van de EU moeten worden omgezet in nationale regelgeving. Uitvoerende instanties zijn de NVWA en de BKD. Er is in Nederland – anders dan in heel veel andere landen - ruimte voor samenspraak met de sector. Verder heeft de overheid een controlerende taak op de uitvoering van de regelgeving, zowel bij de productie als bij de nationale en internationale handel.

De overheid zet zich ook in om grenzen naar derde landen voor onze producten te openen en open te houden en vervult hier een ambassadeursfunctie. Dit kan de overheid alleen maar goed doen wanneer er voldoende steun en samenwerking met de sector is. Rugdekking in de vorm van meer productzekerheid is noodzakelijk.

Op dit moment ervaart de overheid die steun onvoldoende. Daardoor verlopen onderhandelingen lastig en moeten er in plaats van structurele oplossingen nog al eens ad-hoc 'situaties' worden gered.

Zoals gezegd bestaat binnen de sector breed het gevoel dat de overheid de belangen van de sector te weinig behartigt en te gemakkelijk toegeeft aan de eisen en wensen van derde landen. De overheid ervaart te weinig steun van de sector. Hier ligt dus een knelpunt dat moet worden weggenomen.

7. PRODUCTZEKERHEID

Algemeen

De productie ondervindt veel problemen met diverse ziekten. Het aantal ziekten neemt toe, besmettingsniveaus zijn soms hoog en nieuwe ziekten zijn niet snel te beheersen. Terwijl de vraag naar geschikte percelen voor de productie van bloembollen toeneemt, neemt het aantal van dergelijke percelen af door besmetting met bodem gebonden ziekten. Een ander groot probleem is de afname van grondontsmettingsmiddelen en gewasbeschermingsmiddelen als gevolg van het strikte toelatingsbeleid. Ook stellen afnemers in toenemende mate eisen aan de kwaliteit van de producten en aan de wijze waarop deze worden geproduceerd.

Ondernemers geven aan zelf verantwoordelijk te zijn en te willen blijven voor de kwaliteit van de hun producten. Verplichte systemen, bijvoorbeeld ter verbetering van de productzekerheid, zijn niet gewenst. Dat betekent dat ondernemers zelf de noodzakelijke keuzes moeten maken, al dan niet in samenwerking met collega's.

Regelmatig werd de wens geuit, dat besmettingsrisico's vanuit de omgeving zouden moeten worden beperkt. Echter, ook op dit gebied is geen behoefte aan aanvullende regelingen op sectorniveau. Informatie en voorlichting door bijvoorbeeld de branche organisaties, de onderzoeksinstituten en de keuringsdienst wordt wel op prijs gesteld.

Normen

Gebaseerd op en in overeenstemming met de EU zijn de normen, voorwaarden en maatregelen voor kwaliteitsziekten en quarantaine ziekten vastgelegd. Voor zover er nog ruimte is voor nationale invulling besluiten de BKD en de NVWA. Over het algemeen is er weinig beweging in de EU regelgeving. Eventuele aanpassingen zijn tijdig bekend, zodat er goed op kan worden ingespeeld. Terwijl er voor de afzet binnen de EU wat de normen betreft dus eigenlijk geen problemen zijn, neemt de problematiek bij de afzet naar derde landen juist sterk toe. Hier is geen sprake van structuur, maar eerder van willekeur. De bloembollensector en de Nederlandse overheid hebben nog geen goed antwoord gevonden op deze problematiek.

Ontwikkeling klantenwens

Nationaal en internationaal verlangt de klant steeds meer productzekerheid. De klant wil weten hoe een product is geproduceerd en welke normen (kwaliteit en fytosanitair) van toepassing zijn en met welke methoden de kwaliteit is vastgesteld. Daarnaast zijn traceerbaarheid en transparantie in de keten essentiële onderdelen van de productkwaliteit en productzekerheid. De bloembollensector zit in een overgangsfase. Op dit moment stellen eigenlijk alleen derde landen aanvullende eisen op fytosanitair gebied. Voor een aantal soorten ontstaan hier al regelmatig ernstige problemen.

Procesbeschrijving en beoordeling

In alle industriële sectoren, maar ook in de planten en voedingsmiddelenindustrie, worden in het productieproces maatregelen genomen om meer productzekerheid te krijgen en de kwaliteit niet uitsluitend te bewaken door middel van eindcontroles. Onafhankelijke instanties beoordelen of de beschreven maatregelen tijdens het productieproces inderdaad ook genomen worden.

Een groot aantal productiebedrijven in de bloembollensector laat al regelmatig tijdens het productieproces monsters onderzoeken op ziekten. Dit om vroegtijdig kwalitatief minder goede partijen uit productie te nemen. Beweerd wordt dat er meer getoetst wordt dan zinvol is. Een onderbouwing van deze bewering kon niet worden verkregen. Er is echter nog geen sprake van beschreven productieprocessen, die transparant en toetsbaar zijn. Weliswaar brengt de BKD jaarlijks erkenningsbezoeken, maar deze hebben niet de status van de hiervoor bedoelde beoordeling van de productieprocessen.

EU verordening

De EU komt – naar verwachting nog dit jaar- met een verordening waarmee meer verantwoordelijkheid wordt gelegd bij de producent voor de kwaliteitsbewaking van zijn producten. De producent moet aantoonbare maatregelen nemen voor de borging van de productkwaliteit en productzekerheid. Hij zal de bedrijfsprocessen moeten beschrijven. Hierin moet duidelijk worden gemaakt wat de kritieke productiefactoren zijn, o.a. ten aanzien van beheersing van ziekten en welke maatregelen hij neemt om besmettingen te voorkomen. Administratieve vastlegging (transparantie) is ook een belangrijk onderdeel. Het geheel moet toetsbaar zijn en worden beoordeeld door een externe instantie, bijvoorbeeld de BKD. Met de beoogde aanpak moet het mogelijk zijn de keuringsintensiteit van de BKD te verminderen en concreter te focussen op kritische productiefactoren met betrekking tot besmettingsrisico's.

Redenerend vanuit de markt sluit de ontwikkeling in EU verband volledig aan bij de marktvraag van nu en in toenemende mate de toekomst.

***Reactie uit andere sectoren:** Voor veel gewassen is voor de productie van uitgangsmateriaal al een beoordeling van de productieprocessen ingevoerd. Het vraagt een behoorlijke omschakeling bij de ondernemer en bij de keuringsinstelling.*

Systeemdenken

Veel bedrijven versterken de maatregelen om besmettingsrisico's in te dammen: schoon beginnen en schoonhouden, maar dat heeft niet geleid tot het ontwikkelen van een systeem op sectorniveau. De eerste stappen daarvoor zijn echter wel gezet voor de Zantedeschia.

Belangrijk onderdeel vormt de start: schoon beginnen. Dit begint al bij de aankoop van nieuw materiaal bijvoorbeeld van veredelingsbedrijven. Veredelingsbedrijven stellen alles in te zetten om volledig ziektevrij materiaal af te leveren. Kwekers zeggen daarvan nog niet altijd van overtuigd te zijn.

Traceerbaarheid en transparantie

Op het gebied van traceerbaarheid en transparantie is sprake van goede ontwikkelingen. De digitale snelweg krijgt vorm met het digitaal klantenloket, het ketenregister in combinatie met Cliënt Export. De onderlinge aansluiting van de systemen verloopt nog stroperig, waardoor de gewenste transparantie niet/onvoldoende kan worden geboden. Het is belangrijk om de systemen te optimaliseren en de noodzakelijke aansluitingen te realiseren, zodat de voor de gehele sector noodzakelijke traceerbaarheid en transparantie wordt geboden.

8. EXPORT

Afzet binnen de EU

Voor de interne markt ondervindt de sector nauwelijks handelsproblemen. De normen en voorwaarden zijn vastgelegd in de EU regelgeving. Voor producten die voldoen zijn de grenzen open.

Export naar derde landen

De handel naar landen buiten de EU heeft te maken met de importeisen van het betreffende land. De overheid van het importerende land bepaalt deze eisen. Deze overheid kan strengere normen voor kwaliteitsziekten en quarantaineziekten toepassen dan die van de EU en een kwaliteitsziekte bij ons aanmerken als quarantaine ziekte. Dit leidt in toenemende mate tot exportproblemen en onbegrip.

Ondernemers die willen exporteren naar derde landen moeten zich oriënteren op de eisen en voorwaarden die de afzet naar derde landen voor hem betekenen. Naast de voorspelbare normen en voorwaarden binnen de EU krijgt hij te maken met soms grillige eisen en wensen van afnemers buiten de EU. Hierbij zijn niet direct de wensen of eisen van de uiteindelijke afnemer bepalend, maar vooral die van de overheid van het betreffende land.

Om maar snel op het doel af te gaan: voor de externe markt is een goed samenspel van kwekers, handelaren, BKD, NVWA en EZ noodzakelijk. Dat samenspel, zo werd door diverse gesprekspartners nadrukkelijk gesteld, is op dit moment absoluut onvoldoende. Lees hierover meer in hoofdstuk 10.

Even terug in de geschiedenis. Ongeveer dertig jaar geleden exporteerden we geen bloembollen naar Japan. Bedrijfsleven, BKD en NVWA (toen nog PD) hebben samen en in overleg met de autoriteiten in Japan de zogenaamde Klasse Japan ontwikkeld. Samenwerken en wederzijds vertrouwen hebben geleid tot een goede en continue export naar Japan. Met dit vertrouwen, o.a. mede gebaseerd op transparantie, bleken zelfs nul normen omgezet te kunnen worden in toleranties. Een mooi voorbeeld van hoe het moet en hoe het kan.

De Japan klasse is voor veel landen niet voldoende. Nieuwe eisen worden o.a. gesteld door China, Columbia, Taiwan en Zuid Korea. Verwacht wordt dat meer landen zullen volgen. Het risico dreigt dat er voor diverse landen verschillende bilaterale afspraken moeten worden gemaakt als Nederland niet zelf met een stevige positie komt.

De Nederlandse overheid blijft bereid om ook voor de bloembollensector te werken aan het open maken en open houden van grenzen. De overheid mist wel productzekerheid. Ondernemers aan de andere kant weten nog te weinig waar ze aan toe zijn. 'je weet nooit wat je nu weer te wachten staat' zo wordt gezegd. De

aanbeveling is dan ook, dat partijen elkaar moeten vinden in een export module een Nederlandse identiteit. Dat idee ondervindt veel steun. Tegelijkertijd is er zorg dat de eisen en voorwaarden te strikt zullen worden. Ook is er zorg dat er meerdere modules moeten komen en dat 'straks iedereen het beste wil'. Genoemde bezwaren zullen enerzijds serieus moeten worden genomen, maar anderzijds ondergeschikt moeten worden gemaakt aan een gezamenlijk doel, het uitwerken van bedoelde module. In deze module moeten onder andere de volgende elementen worden opgenomen: producteisen, productievoorwaarden, registratie (ketenregister), bedrijfshygiënische maatregelen. Het moet een totaal pakket zijn dat voldoende productzekerheid biedt. Eén pakket, waarmee kwekers en handelaren kunnen werken en waarmee de NVWA en EZ de grens over kunnen: 'dit is wat wij Nederlanders bieden'!

Als een (overheid van een) land van mening is, dat de module nog onvoldoende duidelijkheid en zekerheid biedt, moet er onderhandeld worden met de module als uitgangspunt.

9. KENNIS

In het kader van de opstelling van de meerjarenvisie is ook de vraag relevant of er voldoende kennis is bij de ondernemers. De eerste reactie is vanzelfsprekend, dat er nooit voldoende kennis is. Er blijven altijd vragen, maar over het algemeen is er bij ondernemers veel kennis aanwezig. Wel bestaat de indruk dat de benadering te sterk geconcentreerd is op individuele ziekten en dat er te weinig maatregelen worden genomen om de totale problematiek te beheersen door algemene maatregelen ter beheersing en beperking van risico's.

Onderzoeksinstellingen hebben diverse programma's lopen om vragen vanuit de praktijk te kunnen beantwoorden. Deze programma's zijn meestal samen met het bedrijfsleven opgesteld. De programma's zijn te onderscheiden in

- gewas gerichte programma's en nog specifiek onderzoek gericht op plant – pathogeen relaties
- algemene programma's gericht op vermindering besmettings- en verspreidingsrisico's

Tijdens de gesprekken werd vaak de opmerking gemaakt dat de omvang van het onderzoek te veel afneemt. Voorheen werd veel onderzoek betaald via de heffing van het Productschap Tuinbouw. Nu moet de sector het zelf regelen en niet iedereen is bereid daaraan mee te betalen.

In het kader van de meerjarenvisie zijn vooral de algemene programma's interessant, omdat deze op sectorniveau van belang zijn. Wellicht is het goed om de accenten van het onderzoek te verleggen van plant pathogeen relatie naar integrale aanpak van ziekteproblematiek. Dit sluit ook aan bij het gegeven dat de beschikbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen wordt afgebouwd en de residuproblematiek meer aandacht krijgt. In het bijzonder zouden onderzoeksprogramma's moeten worden gericht op de volgende thema's:

- a. Het meerjarig 'schoon' houden van gezond start materiaal.
- b. Het vergroten van de vermeerderingsfactor bij soorten, waarvoor de opbouw op dit moment vele jaren kost (bijvoorbeeld de tulp).
- c. Alternatieven van ziektebestrijding bij afname beschikbaarheid gewasbeschermingsmiddelen.

10. DRAAGVLAK

Tijdens de gesprekken bleek heel veel ongenoegen of beter gezegd ontevredenheid over betrokkenheid en samenwerking. Dit geldt op organisatie niveau, op medewerkersniveau, tussen ondernemers onderling en officiële instanties, zoals BKD en NVWA, vice-versa. Er is erg weinig onderling vertrouwen. Organisaties voelen zich buitengesloten, ondernemers voelen zich gepasseerd en instanties krijgen te weinig begrip en ondersteuning.

Wat communicatie betreft valt op dat marktsignalen de ondernemers en dan vooral in de schakel productie nauwelijks bereiken. De productgroepen van de KAVB zijn vooral bezig met normen en voorwaarden voor de productie en nauwelijks met de markteisen (behalve dat ze lastig zijn). De consequentie is dat besprekingen bij de teelt veelal op product niveau plaatsvinden en nauwelijks op sector niveau. Bij de handel wordt in toenemende mate ook op sector niveau overlegd.

Ondernemersbelangen lopen vaak te ver uiteen, niet alleen tussen teelt en handel, maar ook tussen ondernemers behorende tot een zelfde geleding. Dit bemoeilijkt goede besluitvorming.

Voor zover overleg leidt tot resultaat is het resultaat veelal een compromis. Daardoor worden de regels o.a. op fyto-sanitair gebied onnodig complex en worden op deze regels vaak nog diverse uitzonderingen toegestaan.

Opvallend is dat de kwekersgroep vooral bezig is met de normen voor de keuringen van de BKD keuringen. De handel is in het Bestuur van de BKD ondervertegenwoordigd. Waar het gaat om importeisen voor derde landen overlegt de NVWA in eerste instantie met de handel. Dit terwijl er een onlosmakelijk verband is (zou moeten zijn) tussen keuringsregels BKD en eisen importerende landen. Hoewel de situatie de afgelopen jaren is verbeterd is er nog steeds sprake van onevenwichtigheid.

Ook bleek, dat ondernemers vinden dat ze te weinig direct betrokken worden bij besluiten, die bijvoorbeeld de export eisen betreffen. Anders dan in andere sectoren, zitten ondernemers vaak niet aan tafel wanneer exporteisen worden besproken met de NVWA en EZ. Zo ook heeft de klankbordgroep bloembollen van de NVWA geen vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, zoals bij bijvoorbeeld pootaardappelen wel het geval is.

Reactie vanuit andere sectoren: de bloembollen sector mist de samenhang. Er zijn diverse vormen van overleg, maar de gezamenlijkheid ontbreekt.

Het ontbreken van voldoende samenwerking, begrip voor elkaar en vertrouwen is een probleem, dat moet worden opgelost om tot sector afspraken te komen en draagvlak voor bijvoorbeeld fyto-sanitair beleid te bewerkstelligen. In dit verband past ook het

beeld van de stroeve relatie tussen bedrijfsleven enerzijds en overheidsinstanties anderzijds. Er is wederzijds sprake van onvoldoende vertrouwen. Zowel voor de export naar derde landen als voor de continuïteit van de productie in Nederland is een goede samenwerking, gebaseerd op onderling vertrouwen van essentieel belang.

Radio interview met Frank de Grave: Frank is sinds 2010 voorzitter van de Federatie van Medisch Specialisten (FMS). Bij zijn aantreden waren er tientallen verenigingen bezig met het eigen vakgebied. Er was geen gezamenlijke visie. De consequentie was dat er geen sterke gesprekspartner was voor bijvoorbeeld de overheid. Onder Frank 's leiding is het gelukt gezamenlijke doelen te formuleren met een sterke gezamenlijke profilering.

11. MEERJARENVISIE

De meerjarenvisie fyto-sanitair beleid is in een aantal hoofdlijnen samen te vatten:

- a. Voor de continuïteit van de productie is het nodig dat er gewerkt wordt aan meer productzekerheid. De markt vraagt dit en zal in toenemende mate eisen stellen.
- b. De markt vraagt meer transparantie en de transparantie is een belangrijk onderdeel van de komende EU verordening.
- c. Bundeling van onderzoeksprogramma is nodig in tijd van schaarste van beschikbare capaciteit.
- d. Communicatie binnen en tussen de schakels is onvoldoende.
- e. Werken aan draagvlak is nodig om een meerjarenvisie fyto-sanitair beleid succesvol te maken.

12. AANBEVELINGEN

Ad a. Continuïteit bij de productie, werken aan productzekerheid

1. Bevorder dat de ziekteproblematiek minder per ziekte en meer als totaal wordt benaderd. Hiervoor zijn diverse varianten van systeembenadering beschikbaar.
2. Inventariseer de kritische productiefactoren en stel beheersingsprogramma's op.
3. Ga snel aan de slag met de voorbereiding en implementatie van nieuwe EU verordening.
4. Bevorder dat kwekers samenwerking zoeken met collega's om te werken aan productzekerheid.
5. Bevorder dat kwekers en veredelaars op sectorniveau afspraken maken over de levering van vrij materiaal (normen en transparantie van productie, traceerbaarheid).

Ad b. Export

1. Zet een goede informatiestructuur, zodat alle ondernemers tijdig kunnen inspelen op marktontwikkelingen.
2. Werk voor de export naar derde landen een module uit waar de sector voor staat en de overheid mee aan de slag kan: dit is ons product en hier staan wij voor!

Ad c. Kennis

1. Bepaal op sectorniveau (veredeling, productie en handel) een aantal hoofdthema's voor onderzoek en de financiering daarvan.
2. Werk in aansluiting daarop per gewas detailprogramma's uit.

Ad d. Draagvlak

1. Zorg voor meer samenwerking tussen en binnen de schakels in de sector.
2. Ontwikkel met alle geledingen een sterke profilering voor de sector. Niet focussen op de verschillen, maar op het gezamenlijk belang: een sterk image en een sterke onderhandelingspositie. Zie ook aanbeveling 2. onder export.
3. Zorg voor goede communicatie binnen en tussen de schakels van de sector: marktontwikkelingen, overheidsbeleid, informatie van de handel, productie en veredeling.
3. Beperk de beleidskeuzes tot hoofdzaken en voorkom het detail denken. Op weg naar minder complexiteit in regelgeving.

BIJLAGE

Lijst van de personen met wie is gesproken

Anthos	Henk Westerhof en Hendrik Jan Kloosterboer
Apeldoorn Bloembollen	Theo Apeldoorn
BKD	Vincent Cornelissen, Bert Pinxterhuis en Peter Knippels
Burger Bloembollen	Geert Burger
CNB	Leo van Leeuwen
De Jong Lelies	Wijnand van der Kooy en Arie Alders
Haakman Flowerbulbs	Michel Dignum
Hobaho	Fouke Gardenier en Sam van Egmond
HZPC	Gerard Bakx
KAVB	René le Clercq, Prisca Kleijn en Danielle Kroes
Langeveld Lelies	Jos van Echteld
Ministerie EZ	Meeuwis Brouwer
Naktuinbouw	John van Ruiten
Nord Lommerse Flowerbulbs	Erik Lommerse
NVWA	Wim van der Sande, Jack Wijnands, Johan Roman en Marjan Folkers
Onings BV	Evert van Zanten
Proeftuin Zwaagdijk	Johan Kos
Royal Van Zanten Flowerbulbs	Arie Veldhuyzen Van Zanten
Sande BV	Carlo Randag
Schutte Bloembollen	Jeroen Schutte
Vletter en De Haan	Rian Vletter
WUR / PPO	Eric Poot
World Flower	Kees van de Wereld en Pieter Jan Kos